

FÍNSKY VZDELÁVACÍ SYSTÉM

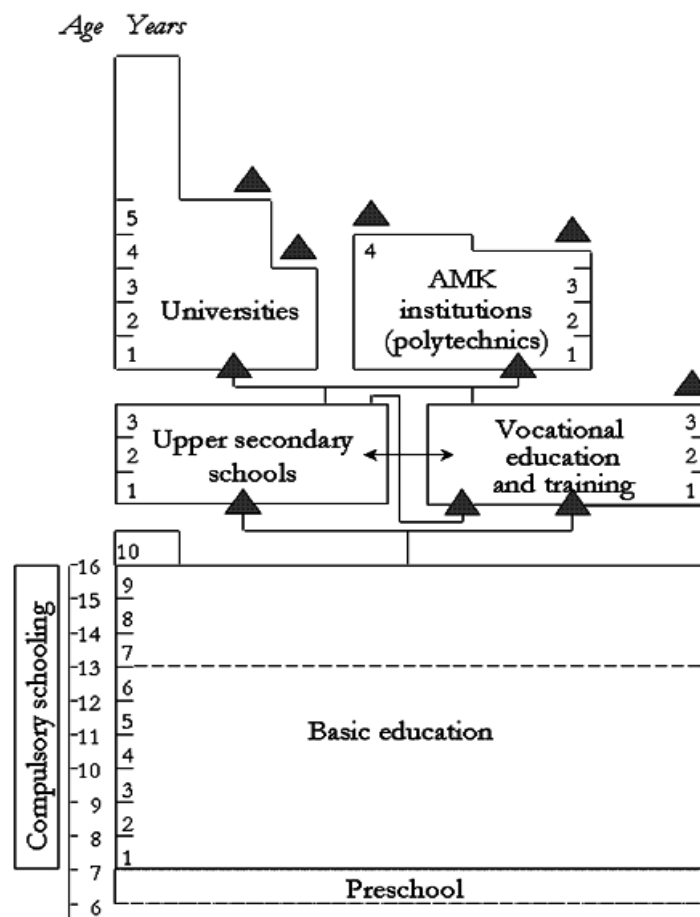
PhDr. Ľubica Bizíková

1. Fínsky vzdelávací systém, reformy a zaujímavosti

Vzdelávanie je vo Fínsku považované za významný zdroj prosperity zeme. Svedčia o tom vysoké investície a prostriedky vkladané do školstva i do vzdelávania dospelých. Preto už niekoľko desiatok rokov prebieha vzdelávacia reforma. Hlavným princípom vzdelávacej reformy je zaviesť spravodlivosť a rovnosť prístupu občanov k vzdelávaniu, ktoré majú vyrovnávať sociálne rozdiely existujúce medzi skupinami obyvateľov vo Fínsku. Ďalší cieľ je zmodernizovať systém, rozvinúť ho v súlade so zásadami celoživotného vzdelávania a urobiť ho medzinárodne kompatibilný.

Celý školský systém, univerzity a polytechnické (vysoké)školy sa snažia dodržovať tieto ciele. Úroveň vzdelávania vo Fínsku sa podstatne zvyšuje od roku 1960, kedy začala reforma vzdelávania. Vzrastá celková flexibilita a príležitosti pre individuálny výber. Od 90-tych rokov je pozornosť venovaná ako obsahu vzdelávania, tak aj metódam vyučovania.

Fínsky vzdelávací systém sa skladá zo základných škôl, odborných škôl stredných škôl, vyšších škôl a vysokých škôl.

Materská škola

Pred nástupom do základnej školy môžu deti jeden rok (medzi šiestym a siedmym rokom) bezplatne navštevovať materskú školu, čo využíva asi polovica šesťročných detí.

Základná škola

Základná škola je 9 ročná a je povinná pre všetky deti. Škola začína pre dieťa v siedmych rokoch. Základní škola je jednotná. To znamená, že má spoločný základ, ktorý stanovuje rámcovo štát. Štátom sú stanovené tiež časové limity pre povinné a voliteľné predmety. Vláda určuje celoštátne ciele vzdelávania a časové dotácie ku každému predmetu a tiež prispieva financiami na všetky tieto školy. Vzdelávanie v základnej škole je bezplatné – t.j. školské potreby a pomôcky. Vo Fínsku je asi 4300 základných škôl. Školy môžu rozvíjať individuálny profil sústredením sa na niektorú oblasť, ako sú napríklad jazyky, matematika a veda, šport, hudba a umenie. Školský rok je rozdelený na jesenný a jarný semester, dohromady je to 190 dní. Zaujímavosťou je, že žiaci sú klasifikovaní až od 3. ročníka. Klasifikačná stupnica má sedem stupňov (10 najlepších - 4 najhorších). Výučba zahŕňa širšie tematické oblasti a zlučuje niektoré tradičné predmety do širších celkov, napr. ekologická výchova, dejepis a sociálna náuka, fyzika a chémia. Jeden z charakteristických znakov Fínskej základnej školy je počet vyučovaných jazykov- všetci žiaci sa učia okrem materského jazyka ešte dva ďalšie jazyky. Deti, ktoré sa ťažko učia alebo majú problémy s učením, automaticky dostávajú doučovanie ako prídavok k normálnemu vyučovaniu. Všetky deti na základnej škole dostávajú jedno teplé jedlo denne zdarma. Táto tradícia jedného teplého jedla denne zdarma trvá už 50 rokov. Pravidlom je tiež poskytnutie bezplatnej dopravy deťom, ktoré bývajú vo vzdialenosti 5 km a viac od školy. Najmenšie školy vo Fínsku majú menej než desať detí, najväčšie okolo 900 detí. Základnú školu dokončí 99.7% žiakov, to znamená, že Fínsko je jedným zo štátov s najnižším počtom detí, ktoré nedokončia povinnú školskú dochádzku.

Stredné všeobecno-vzdelávacie školy a odborné školy

Po ukončení základnej školy si žiaci môžu (bez prijímacích pohovorov) vybrať trojročné štúdium na strednej všeobecno-vzdelávacej škole, adekvátnej nášmu gymnáziu (lukio) alebo jeden z 26 programov odborného vzdelávania. Všeobecné stredné vzdelanie je tvorené minimálne 75 kurzami, z toho 46-49 je povinných a končí sa celoštátnou maturitnou skúškou, ktorá je povinným kritériom pre vyššie vzdelávanie.

Maturita

Maturitná skúška sa skladá zo 4 povinných predmetov a jedného alebo viac nepovinných predmetov. Povinné predmety sú z materského jazyka (buď fínčiny alebo švédčiny), z druhého oficiálneho jazyka, cudzieho jazyka a buď z matematiky alebo všeobecného prehľadu štúdia. V posledne zmieňovanej skúške odpovedá študent na otázky z jednej alebo niekoľkých skupín, ktorými sú: náboženstvo a etika; psychológia a filozofia;

dejepis a občianska náuka; fyzika, chémia, biológia a zemepis. Všetky predmety majú dva stupne náročnosti..

System stredných všeobecno-vzdelávacích škôl pokrýva celý štát. Školy realizujú jadro štátneho učebného plánu, v poslednom období mnoho škôl študijné osnovy rozšírilo (s veľkou ponukou voliteľných predmetov). Tento typ vzdelávania tradične tvorí hlavnú cestu k univerzitnému štúdiu.

Stredná všeobecno-vzdelávacia škola má stabilný systém poradenstva, ktorý podporuje rozvoj detí a poskytuje rady ohľadne ďalšieho štúdia (kariérne plánovanie). Úloha poradenstva je zaistiť to, aby každý mladý človek, ktorý opúšťa školu mal dostatočné informácie o možnostiach ďalšieho vzdelávania, pracovných možnostiach, aby mal čo najpresnejšiu predstavu o svojej budúcnosti, k čomu prispieva okrem poradenstva aj povinná (neplatená) prax študentov vo vybranom zariadení (so zápisom o priebehu po jej ukončení).

Odborné vzdelávanie zabezpečuje okrem výučby i praktickú časť, ktorú študenti absolvujú vo fínskych podnikoch. Tento systém pokrýva približne 75 kvalifikácií. V súčasnosti všetky odborné študijné plány trvajú tri roky, čo zjednodušilo štruktúru odborného vzdelávania a poskytlo viac možností pre vyššie odborné vzdelávanie..

Ďalším stupňom vzdelávania sú vyššie odborné školy alebo univerzity:

Polytechnické školy

Experiment so systémom polytechnických škôl začal roku 1991, kedy vláda udelila povolenie založiť 22 experimentálnych inštitúcií. Účelom experimentu je zvýšenie štandardu vyšších odborných štúdií a racionalizácia vzdelávacieho systému.

Univerzity

Vo Fínsku je 20 univerzít, 10 z nich je multifakultných a ďalších 10 špecializovaných inštitúcií. Zo špecializovaných inštitúcií sú 3 univerzity technológie, 3 školy ekonómie a biznisu a zostávajúce 4 sú umelecké akadémie (+ vojenská akadémia pod ministerstvom obrany). Všetky univerzity sa zaoberajú ako vzdelávaním, tak aj výskumom a majú právo udeľovať doktorát. Prvý stupeň, ktorý približne zodpovedá bakalárskemu vzdelávaniu trvá 3 roky. Vyššie magisterské štúdium trvá 5 rokov. Existuje i nepovinné postgraduálne štúdium, ktoré sa ukončuje po 2 rokoch získaním licenciátu. Plnohodnotné doktorandské štúdium nadväzujúce na magisterské trvá 4 roky.

Vzdelávanie dospelých

Vzdelávanie dospelých, ktoré je určené pre celú pracujúcu populáciu sa počas posledných rokov prudko rozvíja. Všeobecné vzdelávanie pre dospelých je poskytované nezávislými sponzorskými organizáciami a večernými školami. Odborné vzdelávanie sa realizuje v špeciálnych odborných vzdelávacích centrách.

2. Príprava učiteľov, kariérny rast

Vzdelávanie učiteľov sa realizuje na univerzitách v rámci pedagogických fakúlt alebo iných ekvivalentných zariadení, ktoré sa nazývajú pedagogické vzdelávacie zariadenia. Existuje 7 „fínsky-hovoriacich“ univerzít a 1 „švédsky-hovoriaca“ univerzita. Od roku 1995 sa na univerzitných fakultách vzdelávajú aj budúci učelia materských škôl. Každé pedagogické vzdelávanie zahŕňa i tréningovú školu pre získanie učiteľskej praxe, pre experimentovanie s výučbou a výskum v oblasti výučby. Pedagogický výcvik môže pokrývať predškolský stupeň, 1-6 triedu základného vzdelávania alebo 7-9 triedu základného vzdelávania, ďalej vzdelávanie na stredných školách, alebo všetky tieto možnosti. Odborné učiteľské vzdelávanie sa realizuje v priamej spolupráci s polytechnickými (vysokými) školami.

Pedagogické štúdium

Zaujímavosťou je, že na školy pre budúcich učiteľov sa dostane približne len asi 10% uchádzačov. Pri prijímaní sa berie do úvahy: výsledky maturity, celkový prospech a mimoškolské aktivity.

Učiteľská kvalifikácia pre všeobecné a odborné školy bola zjednotená v roku 1995. Rovnaké minimum 35 kreditov je povinné pre učiteľov všetkých druhov pedagogických škôl (základných škôl, stredných všeobecno-vzdelávacích škôl, odborných škôl a škôl pre vzdelávanie dospelých), súčasťou kreditov je základné a predmetové štúdium, predmetová didaktika a pedagogická prax. Pre triednych učiteľov je navyše povinných viac kreditov (kurzov). Odborné pedagogické vzdelávanie je dokončené zložením štátnych skúšok.

Cieľom ďalšieho vzdelávania vo Fínsku je doplniť vedomosti učiteľov v oblasti realizácie učebných osnov a využívania moderných technológií. Umožňuje tiež rozširovanie schopností a rozvoj osobnosti učiteľa.

V súčasnej fínskej legislatíve je zakotvená povinnosť sa zúčastňovať každoročného vzdelávania, ktoré je organizuje škola (trvá od 3 do 5 dní).

V súvislosti s reštrukturalizáciou fínskeho školstva v posledných rokoch ministerstvo školstva finančne podporuje ďalšie vzdelávanie učiteľov.

3. Kontrolné mechanizmy (inšpekcia)

Práca školy je hlavným predmetom kontroly komunálnych orgánov zodpovedných za vzdelávanie (vzdelávacie komisie). Materské školy kontrolujú orgány sociálnej starostlivosti.

Tieto (štátne) orgány môžu ako odpoveď na sťažnosti prešetriť akéhokoľvek poskytovateľa vzdelávania, za normálnych okolností (ak nie je sťažnosť) sa vzdelávací systém z veľkej časti spolieha na kvalifikovanosť učiteľov. Dokonca aj keď je hlavnou úlohou regionálnych štátnych úradov riadiť a dozeráť na vzdelávanie vo svojich regiónoch je kontrola práce učiteľov až druhoradá (nie aktívna) .

5. Autonómia

Riadenie školy

Riadenie školstva prebieha na 5 úrovniach: parlamentu, vlády (a ministerstva školstva), 12 krajov, miestnych orgánov a samotných škôl. Parlament schvaľuje všetky školské zákony, vláda uplatňuje svoju výkonnú právomoc predovšetkým prostredníctvom orgánov ministerstva školstva, v ktorého kompetencií sú všetky stupne škôl okrem predškolskej výchovy.

V miestnych orgánoch sa o školu stará „Rada pre školstvo“, ktorého členovia sú volení na 4 ročné obdobie v rámci všeobecných volieb. Počet členov závisí od počtu obyvateľov. V rade musia byť zastúpení v určitom pomere učitelia miestnych škôl. Samotné školy sú riadené školskou radou, ktorá je tvorená okrem iných minimálne jedným miestnym učiteľom, jedným učiteľom z inej školy a dvoma žiakmi. Žiaci sú volení každý rok. Školská rada má na starosti riadenie školy, rozvoj vzdelávania a rozvoj vzťahov s rodičmi a okolím.

Financovanie škôl

Na financovaní školstva sa podieľa štát a orgány miestnej správy, v oblasti odborného školstva hradia časť nákladov podniky. Je snaha o čo najvyšší podiel decentralizácie. Výdaje Fínska na verejné školstvo patria k najvyšším medzi krajinami OECD - tvoria cca 16 % všetkých verejných výdajov (6% HDP na vzdelanie).